

ІНТЕРВ'Ю – ПОРТРЕТ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВИКЛАДАННЯ ТА НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЦІЛЕЙ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Викладання та навчання іноземної мови для спеціальних цілей у закладах вищої освіти: актуальні питання та динаміка розвитку – бесіда кандидата педагогічних наук, доцента Чорної-Климовець І. Ю. з доктором педагогічних наук, професором, завідувачем кафедри іноземних мов для природничих факультетів факультету іноземних мов Львівського національного університету імені Івана Франка Микитенко Наталією Олександрівною.

Шановна Наталіє Олександрівно, дозвольте запросити Вас до бесіди щодо навчання іноземних мов за професійним спрямуванням в закладах вищої освіти. *Наталіє Олександрівно, чому на Вашу думку, навчання іноземних мов за професійним спрямуванням є актуальним для сучасної вищої школи?*

Шановні колеги, дякую за запрошення до бесіди! З радістю поділюся міркуваннями й ідеями щодо особливостей навчання іноземних мов за професійним спрямуванням у ЗВО. Мовна політика Європейського Союзу ґрунтується на концепції мультилінгвалізму, принципах володіння громадянами країн – членів Європейського Союзу рідною мовою плюс двома іноземними та визначення комунікативної компетентності, її рівнів і показників й передбачає збереження і захист мовного розмаїття країн-членів Європейського Союзу та активне вивчення іноземних мов. Сприяння вивченню іноземних мов є окремим напрямом діяльності Єврокомісії. Україна впевнено крокує до членства у Європейському Союзі й з огляду на перспективу євроінтеграції, вектор мовної політики України спрямований на розвиток як української мови і культури, так і підтримку вивчення іноземних мов. На заклик Європейської ради та Європейського парламенту Єврокомісія взяла ініціативу сприяння вивченню іноземних мов і лінгвістичній різноманітності, що акцентує на трьох стратегічних сферах: вивчення іноземних мов упродовж життя, покращення викладання іноземних мов, створення сприятливого середовища для вивчення мов. Така мовна політика передбачає вивчення, щонайменше, двох іноземних мов з раннього віку і, певною мірою, визначає діяльність закладів шкільної, професійно-технічної та університетської освіти країн – членів і країн – кандидатів у члени Європейського Союзу. Результатом навчання іноземних мов за професійним спрямуванням у ЗВО є сформованість іншомовної професійно-комунікативної компетентності, що відкриває студентам, аспірантам і науковцям безліч можливостей академічної мобільності, підвищення професійної компетентності завдяки участі у міжнародних конференціях, семінарах, тренінгах, стажуваннях, а фахівцям-практикам – перспективи праці в інших країнах, підвищення професійної кваліфікації та професійного зростання завдяки співпраці з іноземними колегами.

Наталіє Олександрівно, які особливості базової концепції викладання іноземних мов у Львівському національному університеті імені Івана Франка та вивчення іноземних мов за професійним спрямуванням?

Методологічним підґрунтям базової концепції викладання іноземних мов у Львівському національному університеті імені Івана Франка є рівневий та комунікативний підходи. З 1970-х рр. Радою з культурного співробітництва при Раді Європи проводилась інтенсивна робота з розроблення моделі іншомовної комунікативної компетентності й обґрунтування порогових рівнів володіння іноземною мовою. Праця завершилась ухвалою в 1996 р. документу “Сучасні мови: вивчення, викладання, оцінка. Загальноєвропейська компетенція володіння іноземною мовою”, який окреслює параметри та критерії оцінювання рівнів володіння мовою і комунікативною компетентністю як метою навчання, способи оцінювання володіння студентами іншомовною комунікативною компетентністю за допомогою тестових технологій. Фахівці Ради з питань співпраці в галузі культури, Комітету з освіти, Відділу сучасних мов Ради Європи, які уклали Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти, запропонували шкалування рекомендованих рівнів володіння мовою, що починається з початкового поділу на три головні рівні: А, В, С, де А – елементарний користувач, В – незалежний користувач, С – досвідчений користувач. У свою чергу, кожен із рівнів поділяється на два підрівні: А1 – інтродуктивний, А2 – середній; В1 – рубіжний, В2 – просунутий; С1 – автономний, С2 – компетентний. Ця шкала набула популярності завдяки її універсальності й гнучкості, можливості застосування для всіх іноземних мов, спрямованості на практичне оволодіння іноземною мовою, орієнтації на комунікативний підхід у навчанні, відповідності професійним і віковим інтересам тих, хто навчаються. Студенти природничих і гуманітарних факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка вивчають навчальну дисципліну «Іноземна мова» впродовж I-IV семестрів за освітньо-кваліфікаційним рівнем “бакалавр”. Мовні групи формуються за принципом володіння студентами іноземною мовою на тому ж самому рівні на основі попереднього оцінювання володіння ними цією мовою. Впродовж періоду навчання рівень володіння студентами іноземною мовою, а відтак – сформованості у них іншомовної комунікативної компетентності зростає, очікуваним результатом є досягнення студентами просунутого (В2) рівня володіння іноземною мовою, що дає їм можливість по завершенні вивчення навчальної дисципліни “Іноземна мова” скласти іспит у тестовому центрі, отримати відповідний сертифікат про володіння мовою й у подальшому брати участь у програмах академічної мобільності, міжнародних студентських конференціях, семінарах, тренінгах тощо. Рекомендованим рівнем володіння загальною іноземною мовою на початковому етапі вивчення іноземної мови для спеціальних цілей, зокрема іноземної мови за професійним спрямуванням є рубіжний (В1). Відтак, програми вивчення навчальної дисципліни “Іноземна мова” студентами нефілологічних спеціальностей у Львівському національному університеті імені Івана Франка передбачають введення професійного компоненту, починаючи з I семестру.

Передовсім, зупинимось на особливостях трактування поняття “Іноземна мова для спеціальних цілей” на прикладі англійської мови. Британські фахівці з методики викладання англійської мови для спеціальних цілей Т. Дадлі-Еванс (Т. Dudley-Evans) і М. Сейнт Джон (М. J. St John) класифікують англійську мову для спеціальних цілей, виокремлюючи два види: англійську мову для академічних цілей та англійську мову для професійних цілей, та зауважують, що не існує окремої методики навчання англійської мови для спеціальних цілей, відмінної від традиційної методики навчання загальної англійської мови. Принципова різниця полягає у змісті навчання, визначальним чинником конструювання якого є мета навчання. Мета вивчення навчальної дисципліни “Іноземна мова за професійним спрямуванням” студентами нефілологічних спеціальностей у ЗВО – формування системи необхідних знань, навичок і вмінь, що є складовими іншомовної професійно-комунікативної компетентності з метою їх адекватного використання у змодельованих (а у майбутньому – реальних) типових і проблемних ситуаціях професійної діяльності. Процес визначення мети навчальної дисципліни

“Іноземна мова за професійним спрямуванням” обов’язково передбачає урахування результатів аналізу навчальних потреб студентів і цільової ситуації, адже студент і його ставлення до навчання повинні посідати центральне місце у процесі формування у нього іншомовної професійно-комунікативної компетентності. Потреби й інтереси студента матимуть безпосередній вплив на мотивацію до вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням та ефективність процесу навчання. Чи підхід до викладання іноземної мови за професійним спрямуванням є відмінним для різних галузей наук? До прикладу, немає притаманної певній галузі природничих наук граматичної, функціональної чи дискурсивної структури фахового тексту з біології, фізики чи географії. Відмінність полягає у лексичному шарі та притаманній окремим галузям природничих наук дещо вищій концентрації певних граматичних структур. Науковці Т. Хатчинсон (Т. Hutchinson) та А. Уотерс (А. Waters) виокремлюють чотири типи лексичних одиниць лексичного шару певної галузі, на яких повинен акцентувати увагу викладач у процесі навчання іноземної мови за професійним спрямуванням: структурна лексика (допоміжні дієслова, займенники, модальні дієслова, неозначена форма дієслова, форми умовного способу тощо (наприклад, для англійської мови – are, this, only тощо); загальна лексика (наприклад, для галузі географія (англійська мова) – weather, forecast, cause тощо); суб-галузева лексика (наприклад, для галузі географія (англійська мова) – spring, acid тощо); галузева лексика (наприклад, для галузі біологія (англійська мова) – auricle, chromosome тощо. Важливо, щоб зміст навчальної дисципліни “Іноземна мова за професійним спрямуванням” не відтворював розрізнені фрагменти знань, але був сконструйований системно як логічно побудована система знань: терміносистеми і знань з фаху, рецептивних і продуктивних навичок і вмій у контексті типових і проблемних ситуацій професійно орієнтованого іншомовного спілкування. Таким чином, конструюючи зміст навчання іноземної мови за професійним спрямуванням, необхідно визначати типові й проблемні ситуації професійно орієнтованого іншомовного спілкування фахівців та аналізувати лінгвістичні характеристики цих ситуацій. Необхідно також урахувати характерність вживання певних граматичних конструкцій у зразках жанрів професійно орієнтованого іншомовного спілкування, тобто з-поміж запланованого для вивчення граматичного матеріалу повинні домінувати граматичні структури, притаманні цим жанрам.

Наталіє Олександрівно, з Вашого багаторічного досвіду викладання іноземної (англійської) мови за професійним спрямуванням підсумуйте, будь-ласка, які труднощі під час навчання іноземних мов за професійним спрямуванням найчастіше відчувають студенти нефілологічних спеціальностей?

Справді, на основі спостережень за процесом навчання іноземних мов за професійним спрямуванням студентів нефілологічних спеціальностей, тестувань й опитувань з метою оцінювання сформованості відповідних знань, навичок і вмій можемо виокремити низку мовленнєвих, мовних і змістових труднощів, спричинених певними суб’єктивними й об’єктивними чинниками. З-поміж типових мовленнєвих труднощів навчання іноземних мов за професійним спрямуванням студентів нефілологічних спеціальностей виокремлюємо: труднощі правильної вимови; семантизації, розпізнавання лексичних одиниць, сегментів мовленнєвого ланцюга, граматичних структур; інтеракції в контексті типової чи проблемної ситуації професійно орієнтованого іншомовного спілкування. Не менш важливо враховувати в процесі навчання й типові мовні труднощі, до яких, передусім, відносяться лексична і граматична правильність оформлення висловлювань, спричинені недостатньою сформованістю лексичних, фонетичних і граматичних знань і навичок. Змістові труднощі стосуються, передовсім, правильного розуміння предметного змісту висловлювань, точної передачі змісту висловлювань, зв’язності й логіки викладу змісту висловлювань, акцентування зв’язків між ідеями чи фактами. До типових суб’єктивних чинників належать: особливості функціонування

слухових аналізаторів, механізмів розрізнення й ідентифікації; сприйняття й співставлення мовних форм з образами; розвиток слухової пам'яті; особливості інтонаційного й фонематичного слуху, будови артикуляційного апарату, дикції; слухово-моторні реакції. До об'єктивних чинників відносимо рівень складності мовних засобів, структурно-композиційні й змістові особливості професійно орієнтованого усного іншомовного спілкування.

Наталіє Олександрівно, як очільник кафедри іноземних мов для природничих факультетів, підсумуйте, будь ласка, з якими викликами і завданнями в процесі викладання англійської мови за професійним спрямуванням найчастіше стикаються викладачі кафедр іноземних мов ЗВО України.

Як уже зазначалося, немає окремих для кожної галузі наук підходів до викладання й навчання англійської мови для спеціальних цілей. Саме професійна спрямованість відрізняє процес викладання й навчання англійської мови за професійним спрямуванням від загальної англійської мови. Викладач англійської мови за професійним спрямуванням концентрується на змісті професійної діяльності майбутніх фахівців, відтворенні типових і проблемних ситуацій професійного спілкування з метою мотивації студентів, на основних формах і жанрах професійно орієнтованого спілкування. Таким чином, студенти підвищують рівень сформованості англійськомовної професійно-комунікативної компетентності, поглиблюючи знання предмета спеціальності. В цьому аспекті досить відповідальним і непростим завданням для викладача, який розробляє курс навчальної дисципліни "Іноземна мова за професійним спрямуванням", є визначення кола пріоритетних тем і проблем. Цей процес вимагає аналізу навчального плану підготовки фахівців, змісту програм фахово зорієнтованих дисциплін, анкетування чи опитування фахівців певної галузі, вивчення навчальних потреб студентів і цільової ситуації. Наступним викликом для викладача англійської мови за професійним спрямуванням є грамотний відбір навчального матеріалу, зокрема визначення джерел, обґрунтування критеріїв та одиниць відбору, здійснення такого відбору, укладання лексичного мінімуму. Непростим завданням у цьому процесі є те, що викладачі англійської мови за професійним спрямуванням детальніше знайомляться з певною галуззю, опановують галузеву й вузькоспеціалізовану лексику. Аналіз професійного дискурсу дозволить виокремити граматичні структури, притаманні певним жанрам професійно орієнтованого спілкування, та дасть розуміння, на опануванні яких саме граматичних структур необхідно акцентувати увагу. Ефективність процесу викладання й навчання безпосередньо залежить і від правильного визначення викладачем етапів навчання та розроблення відповідної системи чи підсистеми вправ, групи й підгрупи вправ якої відповідали б визначеним етапам. Щодо оцінювання результатів учіння студентів, дуже важливо визначити показники й розробити критерії оцінювання рівнів сформованості англійськомовної професійно-комунікативної компетентності. Як бачимо, викладач англійської мови за професійним спрямуванням виконує широке коло функцій, з-поміж яких: власне викладання, дизайн і конструювання курсу, відбір навчального матеріалу, розроблення комплексів вправ і завдань й укладання відповідної системи чи підсистеми вправ, здійснення оцінювання, дослідження у галузі методики викладання й навчання англійської мови за професійним спрямуванням. Зорієнтуватися у царині методики навчання англійської мови за професійним спрямуванням, долати згадані виклики і перешкоди молодим викладачам кафедри іноземних мов для природничих факультетів допомагає активна участь у щомісячних засіданнях наукового семінару кафедри з проблем методики навчання іноземних мов.

Наталіє Олександрівно, як фундатор наукової школи методики навчання іноземних мов для спеціальних цілей у Львівському національному університеті імені Івана Франка, окресліть, будь ласка, напрямки наукових розвідок дослідників Вашої наукової школи.

Наукова школа методики навчання іноземних мов для спеціальних цілей у Львівському національному університеті імені Івана Франка на сьогоднішній день налічує 14 кандидатів

педагогічних наук, що захистили наукові дослідження зі спеціальностей теорія і методика навчання (германські мови), теорія і методика професійної освіти та 4 доктори філософії з освітніх, педагогічних наук. Специфіка професійної діяльності майбутніх фахівців природничих, соціально-економічних, технічних спеціальностей передбачає належний рівень володіння ними іноземною мовою за професійним спрямуванням, діловою іноземною мовою, основами академічного спілкування іноземною мовою. У зв'язку з цим, суттєво зростають вимоги до іншомовної професійної підготовки майбутніх фахівців у ЗВО. Відтак, напрямки наукових досліджень представників наукової школи методики навчання іноземних мов для спеціальних цілей Львівського національного університету імені Івана Франка присвячено обґрунтуванню й доведенню ефективності авторських методик навчання окреслених видів англійської мови для спеціальних цілей. На пріоритетний план, зокрема, виходить сформованість у майбутніх фахівців природничих, соціально-економічних, технічних спеціальностей англійськомовної професійної компетентності у видах мовленнєвої діяльності, англійськомовної лексичної й стратегічної компетентностей у професійно орієнтованому усному й письмовому спілкуванні, міжкультурної компетентності.

Як керівник теми “Ефективні методики та інноваційні технології викладання іноземних мов у контексті євроінтеграції: досвід та перспективи” (0120U102551), чи могли б Ви деталізувати, як саме розвивається школа методики навчання іноземних мов на базі кафедри іноземних мов для природничих факультетів факультету іноземних мов Львівського національного університету імені Івана Франка?

У межах зазначеної наукової теми науковці факультету іноземних мов, зокрема, кафедри іноземних мов для природничих факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка розробляють методики навчання іноземних мов для спеціальних цілей: обґрунтовують теоретико-методологічні основи формування іншомовної професійної компетентності у продуктивних і рецептивних видах мовленнєвої діяльності, мовних компетентностей, зокрема лексичної і граматичної у майбутніх фахівців з економіки, інформаційних технологій, туризмознавства; визначають етапи формування згаданих компетентностей; конструюють зміст формування іншомовної професійної компетентності у продуктивних і рецептивних видах мовленнєвої діяльності, а також мовних компетентностей у предметному і процесуальному аспектах; відбирають навчальний матеріал; укладають комплекси вправ і завдань й конструюють відповідні підсистеми і системи вправ і завдань; розробляють системи контролю за процесом формування у майбутніх фахівців відповідних компетентностей, здійснюють оцінювання навчальних досягнень студентів й експериментальну перевірку ефективності запропонованих методик навчання іноземних мов для спеціальних цілей. Окрема увага відводиться виявленню особливостей формування лексичного мінімуму для різних галузей наук; організації самостійної роботи студентів з навчання іноземної мови, іноземної мови за професійним спрямуванням, ділової іноземної мови, іноземної мови для академічних цілей; навчально-методичного й інформаційно-технічного забезпечення дистанційного навчання, роботи у віртуальному навчальному середовищі. Викладачі, які працюють в межах теми, розробляють навчально-методичні комплекси нормативних і вибіркових дисциплін, викладання яких забезпечують кафедри факультету іноземних мов, готують до друку підручники, навчальні посібники, практикуми, розробляють й атестують електронні курси, публікують монографії, статті, доповідають на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, міжнародних проєктах, беруть участь у засіданнях наукового семінару кафедри іноземних мов для природничих факультетів з проблем методики навчання іноземних мов.

Наталіє Олександрівно, які поради Ви могли б дати колегам у контексті викладання іноземної мови для спеціальних цілей: чи існують якісь найефективніші підходи та методи, на яких Ви б акцентували увагу в контексті викладання іноземної мови для спеціальних цілей?

Виклики сьогодення зумовлюють необхідність перегляду підходів до навчання іноземної мови для спеціальних цілей у ЗВО. Цей процес повинен бути системним, комплексним і поетапним. Важливо сформулювати мету навчання, визначити комплекс знань, навичок і вмінь, які входять до структури відповідної компетентності, яку формуємо у студентів, здійснити аналіз навчальних потреб студентів, обґрунтовано добирати теоретико-методологічні засади процесу навчання, визначити етапи навчання, здійснити відбір навчального матеріалу, розробити комплекси вправ, добір ефективних методів навчання, реалізувати поточне й підсумкове оцінювання відповідно до визначених критеріїв і показників. Особлива роль у методиці навчання іноземної мови для спеціальних цілей відводиться професійно орієнтованому, компетентнісному, особистісно-діяльнісному, комунікативному, контекстному й ситуаційному підходам. Професійно орієнтований підхід передбачає формування у студентів здатності іншомовного спілкування в конкретній професійній, діловій, науковій сфері, у ситуаціях професійно орієнтованого спілкування. Цей підхід забезпечує можливість підготовки студентів до використання іноземної мови у майбутній професійній діяльності. Компетентнісний підхід орієнтується на формування у майбутніх фахівців відповідних компетентностей і безпосередньо пов'язаний із особистісно-діяльним підходом, у фокусі якого знаходиться особистість того, хто навчається. Вагомість особистісно-діяльного підходу полягає в урахуванні особистісних якостей студентів, рис характеру, навчальних потреб та інтересів, формуванні у студентів позитивного ставлення до навчальної діяльності й майбутньої професійної діяльності. Останнім часом у методиці навчання іноземної мови для спеціальних цілей набуває популярності комунікативний підхід, що полягає в опануванні іноземної мови для спеціальних цілей через спілкування. Хочу звернути увагу на особливий взаємозв'язок комунікативного, ситуаційного й контекстного підходів у навчанні іноземної мови для спеціальних цілей, адже ситуаційний підхід передбачає оволодіння навичками й уміннями лексично, граматично і стилістично грамотно оформлювати власні висловлювання у контексті типової чи проблемної ситуації іншомовного професійно орієнтованого спілкування, а контекстний підхід спрямований на реалізацію послідовного переходу студентів від навчальної діяльності до квазіпрофесійної і професійної. Існує безліч ефективних методів навчання іноземної мови за професійним спрямуванням, які використовуються на різних етапах формування у студентів мовленнєвих і мовних компетентностей. Зупинюсь детальніше на активних й інтерактивних методах навчання, які довели свою ефективність на продуктивному етапі. До таких методів належать проекти, кейси, презентації, рольові ігри, симуляції. Проекти й кейси належать до проблемно-пошукових методів навчання, у процесі використання яких викладач допомагає студентам лише частково оволодіти потрібними знаннями і навичками, решту знань і навичок студенти формують самостійно шляхом розв'язання поставлених завдань і проблем, зокрема у процесі виконання проектів і кейсів. Згадані методи допомагають студентам самостійно навчатися, виокремлювати проблему з-поміж інших, осмислювати її, поглиблено вивчати конкретну ситуацію професійно орієнтованого спілкування та розробляти алгоритм розв'язання проблеми в контексті моделювання процесу виконання професійних завдань, розвивають у студентів аналітичне і креативне мислення, самостійність у прийнятті рішень. Усна презентація як спеціально організоване спілкування з аудиторією, мета якого надати інформацію, переконати або спонукати аудиторію до певних дій, належить до методів формування у майбутніх фахівців навичок й умінь – складових цільової компетентності в монологічному мовленні. Водночас рольові ігри та симуляції, що забезпечують інтенсивну практику усного професійно орієнтованого спілкування, є ефективними для формування у майбутніх фахівців навичок і вмінь – компонентів цільової компетентності в діалогічному мовленні. Варто пам'ятати про низку ролей, які виконує викладач іноземної мови для спеціальних цілей у навчальному процесі відповідно до обраного ним арсеналу підходів

і методів навчання. Так, до провідних ролей, які виконує викладач іноземної мови для спеціальних цілей, належать: дослідник, аналітик, розробник навчального курсу, організатор, координатор, фасилітатор, посередник у забезпеченні взаємодії між студентами за допомогою вербальних і невербальних засобів.

Бажаю колегам не здаватися у цей нелегкий час, витримки, успіхів у праці на нашому освітянському фронті, наснаги й досягнення поставлених цілей!

ДОСЬЄ

Досвід професійної діяльності Микитенко Н. О. на факультеті іноземних мов, зокрема на кафедрі іноземних мов для природничих факультетів, складає понад 20 років; з 2013 р. – професор кафедри, а з 2017 р. – завідувач кафедри іноземних мов для природничих факультетів, висококваліфікований фахівець, що володіє педагогічною майстерністю, користується повагою викладачів і студентів.

У 2006 р. Микитенко Н. О. захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти, у 2012 р. – дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальностей 13.00.02 – теорія і методика навчання (германські мови) та 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти на тему “Теорія і технології формування іншомовної професійної компетентності майбутніх фахівців природничих спеціальностей”. У 2009 р. їй присвоєно вчене звання доцента кафедри іноземних мов, а у 2015 р. – професора кафедри іноземних мов.

Микитенко Н. О. – відомий науковець у галузі теорії та методики навчання іноземних мов, фундатор наукової школи методики навчання іноземних мов за професійним спрямуванням у Львівському національному університеті імені Івана Франка. Під керівництвом Микитенко Н. О. захищено 14 дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальностей 13.00.02 – теорія і методика навчання (германські мови), 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти та 4 дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Керівник теми “Ефективні методики та інноваційні технології викладання іноземних мов у контексті євроінтеграції: досвід та перспективи” (0120U102551) в межах робочого часу. Член постійно діючої спеціалізованої ученої ради із захисту докторських (Д 58.053.03) дисертацій та низки разових учених рад із захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Офіційний опонент 30 дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора наук, кандидата наук і доктора філософії. Член редколегії Наукового вісника Львівського національного університету імені Івана Франка. Серія: “Іноземна філологія”, Наукового вісника Львівського національного університету імені Івана Франка. Серія: “Педагогічна”, Наукового вісника Ужгородського університету. Серія “Сучасні дослідження з іноземної філології”, Наукового вісника Ужгородського університету. Серія “Педагогіка. Соціальна робота”.

Друкований науковий доробок Н. О. Микитенко становить 106 наукових і навчально-методичних праць, зокрема 2 монографії, 68 статей у наукових періодичних виданнях України, зарубіжних наукових періодичних виданнях, зокрема 5 – у виданнях, що індексуються у наукометричних базах Web of Science та Scopus, 13 посібників та 1 підручник англійської мови для майбутніх фахівців природничих спеціальностей. Наукові розвідки Микитенко Н. О. співзвучні з прогресивними й інноваційними ідеями у сфері формування іншомовної професійно-комунікативної компетентності у студентів нелінгвістичних спеціальностей, про що свідчить високий індекс цитувань.

ОСНОВНІ ПУБЛІКАЦІІ ОСТАННІХ РОКІВ

Монографії:

- Микитенко, Н. О. (2011). *Теоретичні основи формування іншомовної професійної компетентності майбутніх фахівців природничих спеціальностей* [монографія]. ТНПУ.
- Микитенко, Н. О. (2011). *Технологія формування іншомовної професійної компетентності майбутніх фахівців природничого профілю* [монографія]. ТНПУ.

Scopus / Web of science:

- Муkytenko, N., Borakovskyy, L., Kopchak, M., Mykytenko, O., Popovych (Tsymbrovska), K. (2022). The Role of Personality Type and Self-Determination of Students Majoring in Non-Philological Specialities While Building English for Professional Purposes Competence. *WISDOM. Special Issue PHILOSOPHY OF LANGUAGE AND LITERATURE*, 2(3),193-205.
- Муkytenko, N., Fedorchuk, M., Ivasyuta, O., Hrynya, N., Kotlovskyy, A. (2022). Intercultural communicative competence development in journalism students. *Новітня освіта*, 20, 121-131.
- Муkytenko, N., Kotlovskyy, A., Onufriv, A., & Salamakha, M. (2022). Language portfolio for building linguistic competence in ESP speaking in students' independent work. *Advanced Education*, 15, 20-24.
- Муkytenko, N., Rozhak, N., & Semeriak, I. (2019). Teaching communication strategies to the computer programming students. *Advanced Education*, 12, 50–57.
- Муkytenko, N., Sobchuk, A. (2020). Model of Primary School Teachers Training for Work in the System of Inclusive Education by Applying Extrapolation of Poland's Advances in Training for Work International Journal of Learning. *Teaching and Educational Research*, 19(3), 352-366.

Інші фахові зарубіжні та вітчизняні видання:

- Муkytenko, N., Baybakova, O. (2021). Multicultural Education as an Important Part of American Educational System. *Norwegian Journal of Development of the International Science*, 3(56), 55-64.
- Микитенко, Н., & Ісаєва, Г. (2020). Виклики онлайн навчання: погляд студентів. *Педагогічний альманах*, 46, 111-117.
- Микитенко, Н., & Семеряк, І. (2018). Сучасні технології формування стратегій іншомовного професійно орієнтованого спілкування майбутніх програмістів. *Педагогічний альманах*, 40, 70-77.
- Микитенко, Н., & Чорна, І. (2018). Сучасні тенденції розвитку методики навчання іноземних мов у контексті застосування ефективних технологій навчання. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія: Педагогіка та Психологія*, 28, 215-221.